

राजाकुरा

हाम्रो कुरा

कुरोमा रुमल्लिनु भन्दा काममा लागौ

कृषि र पर्यटनबाट नगरको समृद्धि खोजेको थाहा नगरपालिकाले नगरमा चिया तथा कफी खेतीको परीक्षण सुरु गरेको छ। चिया र कफी खेती गरेर पर्यटक भित्राउने र चिया र कफीको व्यावसायिक खेती गर्ने योजना अघि सारेको छ। तर, स्थानीय संचारमाध्यममा यस्तो समाचार आयो कि अहिले वा तत्काली जादुको छुडी घुमाएजस्तो थाहा नगर नै चिया र कफीमय भएको छ। यो परीक्षण मात्रै हो भन्ने कुरा हामीलाई थाहा छ तर, दामनपालुङ उपत्यका पूरै चियाबगानले ढकमक्क भयो र कफीको बोट लहलह भइसक्यो भने जस्तो समाचार बनाएर हामीले कामलाई भन्दा बढी प्रचारवाजीलाई जोड दिइरहेका छौं। यो पक्का हो कि थाहा नगरमा चिया र कफीको सम्भावना छ। सम्भावना छ भनेर हात बाधेर बसिरहने हो भने हाम्रो चिया बगान कस्तो होला ? १०/२० रोपनीको पाखोमा चियापत्तीको खेती गर्दा हामी पूरै व्यावसायिक हुने पक्कै होइन।

व्यावसायिकता हुन अहिले थाहा नगरवासीले आलु, काउली खेती गरेको जसै चिया र कफीको खेती गरेको हुनुपर्छ। यहाका स्थानीयको खेतबारीमा त बैमैसमी तरकारी फलिरहेको छ। यसले राम्रै आम्दानी पनि दिइरहेको छ। अब सान्चै चियाको बगान बनाउने हो भने चुनो र घोगाले ढाकेको पाखाभित्तामा चियाखेती हुनुपर्छ। ठूला र ठुक्काका खेतमा रोक काँडाधारी फाइर चिया र कफीको बिस्वा रोनु पर्छ। केवल प्रचारवाजीमा ध्यान दिएरमात्र चियाबगान बढ्नेवाला छैन। थाहा नगर आफैमा प्राकृतिक संग्रहालय हो। जैविक विविधताको स्वर्ग हो तर, यसको महत्त्वलाई थाहा नगरवासीले पहिचान गर्न सकेका छैनन्। थाहा नगरपालिकाको समृद्धि सतहदेखि करिब २ हजार मिटरको हाराहारीमा छ। समशितोष्ण हावापानी भएका कारण यहाँको चिया र कफी उत्पादन गुणस्तरीय हुन सक्छ। थाहानगरमा चियाखेतीको परीक्षण ४ वर्ष पहिले टिस्टुडबाट गरिएको थियो। चारवर्षमा जति चियाखेती फैलनु पर्ने थियो त्यो हुन सकेको छैन। गफ माथ ठूलो गरेर समृद्धि आउनेवाला छैन। भाइखोरिया, खानीगार्ड, दम्डीपाखो, दामन, सीमभञ्ज्याङ, टिस्टुड नैष्ण्डे, कुटीघाक्क, कुन्छाल, डाडिबास, मोरिया, जहाँ गएपनि पाखाभित्तामा चियाको बोट देखिनु पर्छ। अतिमात्र व्यावसायिक उत्पादन हुन थालेको भन्नु सकिन्छ। एउटा सामुदायिक वनको नर्सरीमा ४०० बिस्वा टक्का-७८ नामक चियाको बिस्वा रोपेर व्यावसायिक भनिरहेदा यो समाचार पढ्ने पाठकलाई काउकुली नलाग्ना त ? थाहा नगरका स्थानीय जनप्रतिनिधि कृषि र पर्यटन क्षेत्र बुझ्ने खालका छन्। नगरवासीको आयश्रोत धानिरहेको कृषि पेशालाई निरन्तरता दिएर चियाखेतीको विस्तार गर्न सकिन्छ। नगरमा खेर गइरहेका जमिन पर्याप्त छन्। त्यो सबै खाली जमिनलाई बैज्ञानिक रूपमा व्यवस्थापन गरी र चियाको बिस्वा रोपी।

एक वर्षको अधिकांश बजेट थाहा नगरपालिकाले चियाखेतीका लागि बिनियोजन गरी। सरकारी, पती, नम्बरी, ऐलानी, टैकर, गुडी चुनसुकै रुपमा रहेका जग्गामा चियाको बिस्वा रोपी। आफ्नो घर वरीपरीका बिस्वा हुकाउने अभियानमा नगरवासीको प्रतिबद्धता लिने/दिने व्यवस्था गरी। सान्चै थाहा नगरलाई चियाको बगानको रूपमा हेर्ने हो भने चियाको विज्ञहरू, वातावरणविद, भूगोलविद, कानुनविद सबैसँग छलफल गरेर नगरपालिकाले यसको नेतृत्व लिनुपर्छ। चियाको बिस्वा हुकाउने जिम्मेवारी जसले लिन्छ त्यसको प्रतिफल वा आम्दानी पनि उसैले पाउने गरी नगरपालिकाले नेतृत्व गर्नु राम्रो होला। नत्र ४ सय बिस्वा रोपेर व्यावसायिक खेत सुरु भयो भन्ने मछल पर्ने हो भने थाहा नगरको समृद्धि कहाँ पुग्ना ? स्पष्टन्द बिष्टको जन्मथलोमा कर्मयोगी नागरिक बसोबास गर्दैनन् भन्ने पहिचान थाहानगर वासीले दिनु जरुरी छ।

निर्वाचन आयोगले देखाएको बदनियत

जगन्नाथ लामिछाने

निर्वाचन आयोगले संघीय तथा प्रदेश सभाको लागि चुनाव लडेका फरकै २२०० जना उम्मेदवारलाई निर्वाचन खर्च सार्वजनिक नगरेको भनेर साउनको दशैँमा प्रति उम्मेदवार ६.१४ हजार जरिवाना सहित सूची प्रकाशित गर्यो। यो जरिवानाको सूचना निर्वाचन भएको मितिदेखि ७ महिनापछि हो।

चुनाव सम्पन्न भएको ४ महिनापछि गत वैशाखमा निर्वाचन आयोगले ७ दिने सूचना निकालेर उम्मेदवारहरूलाई आफ्नो खर्च विवरण बुझाएका उम्मेदवारहरूलाई आफ्नो खर्च विवरण सार्वजनिक गरेर आयोगमा पुरा जानकारी दिन निर्देशन गरेको रहेछ।

आयोगको यो सूचना म लगवत २२०० भन्दा बढी उम्मेदवारले पुरै पार्यो। जसको परिणाम स्वरुप निर्वाचन आयोगले हामी संघ र प्रदेशको फरकै २२०० उम्मेदवारलाई प्रति उम्मेदवार १४ हजार र्शैर्वाँ दशैँत गर्दै साउनमा सूचना निकालेको जानकारी पाइयो।

यो टक्को सूचना पत्र-पत्रिकामा देखेपछि अह उम्मेदवार जसै म पनि फरकै गर्छु। जसको निर्वाचन खर्चमा आयोगले खर्च विवरण सम्वन्धमा बुझाएँ, सावद करिको पनि निवत निर्वाचन आयोगलाई अटेर गरी भन्ने होइन तर पाँच महिनापछि निर्वाचन आयोगले ७ दिने सूचना निकालेर खर्च विवरण सार्वजनिक गर्नु भन्नु आफैमा आयोगको छलकपट तथा बदनियतपूर्ण निर्देशन थियो।

आयोगको छलकपटपूर्ण तथा स्वेच्छापारी निर्णयलाई बन्द गर्ने गरी नेपाली कांग्रेसका महासचिवी नयावत केडी नेताहरूले जरिवाना तिरेको देखेपछि म बुझ्क परिदृश्यको छु तर पनि रूढियु स्वतन्त्र पार्टीका केडी नेताहरूले आयोगको निर्णयलाई चुनौती दिई अन्ततः पूर्ण र अन्ततःले पनि अनर्पित अदालत दिई निर्वाचन आयोगको निर्णय केही समयको लागि रोकेपछि यो विषयले बहसको रूप लिनुपर्दछ भने मेरो अपेक्षा छ।

निर्वाचन आयोगमा चुनावी खर्च बुझाइसकेका उम्मेदवारहरूको हकमा निर्वाचन आयोगले लगाएको जरिवाना नगत्त छ र यसको प्रतिवाद गर्न जरुरी छ। मैले बुदागत रुपमा यो निर्णयबाट निर्वाचन आयोगले देखाएको बदनियत र छलकपटपूर्ण कार्यको चर्चा गर्ने प्रयास गरेको छु।

१. उम्मेदवारले खर्च सार्वजनिक गर्ने गरेको हो ?

निर्वाचन आयोगले तोकिएको निरम प्रक्रिया पुरा गरेर, आयोगलाई तिनैपुनै दस्तुर तिरि निर्वाचनमा भाग लिएको प्रतिनिधिले चुनावी प्रक्रिया सकिनेपछि आफ्नो खर्च विवरण निर्वाचन आयोगको कुनै कार्यालयमा बुझाउनुकोपछि र आयोगले खर्च बुझेको प्रमाण उम्मेदवार उम्मेदवारको प्रतिनिधिले दिनुकोपछि त्यसलाई सार्वजनिककरण गरेको नमान्नु र नबुझ्नु आयोगले आफैँप्रति पालेको प्रमको खेती हो।

कुनै पनि उम्मेदवारले निर्वाचन र लोकतन्त्रलाई नै बलियो बनाउने काममा समर्पित सैवधानिक आयोगमा आफ्नो खर्च विवरण बुझाएपछि त्यसलाई आयोगले आफ्नो आधिकारिक माध्यमबाट सार्वजनिक गर्ने सक्दैन र आफुले प्राप्त गरेको विवरण नै सार्वजनिक हो भन्ने विवरण सभल सक्दैन भने त्यो आयोग लोकतन्त्रको विरुद्ध बन्न सक्दैन।

मलाई खर्च विवरण बुझाउ, तिमीहरूले त्यसलाई सार्वजनिक गरेर हाम्रो कार्यालयमा फेरि प्रमाण पेश गर भन्नु आयोगले कागजको नाममा आफ्नो षड्यन्त्र हो।

उम्मेदवारले बुझाएको खर्च विवरणमा पारदर्शिता खोज्नु, शंका लागेको छोटमाथि

अनुबन्धान गर्नु, निर्वाचन प्रणाली सुधार गर्नु, निर्वाचनलाई कम खर्चिलो बनाउनु जस्ता कार्यहरू आयोगको जिम्मेवारी र कर्तव्य हो। आफ्नो खर्च विवरण सम्वन्धमा बुझाएका उम्मेदवारहरूलाई उन्ते दुःख दिन खोज्नु आयोगको परित्र भन्दा बाहिरको कुरा हो।

२. आयोगले चुनाव सकिनेपछि ५ महिनापछि खर्च विवरण सार्वजनिक गरेर अर्को निकालेको सूचना निकालेको छैनको विषय

चुनाव अगाडि वा चुनावसमाप्तै निर्वाचन आयोगबाट खर्च विवरण सार्वजनिक गर्ने विषयमा कुनै प्रष्ट निर्देशन नभए पनि म जस्ता धेरै उम्मेदवारले सोचोजा गर्दै आफ्नो खर्च विवरण निर्वाचन आयोगको कार्यालयमा बुझाएर आफ्नो निर्वाचन काममा फर्कियो।

एकपटक उम्मेदवार भनेको मान्छे सधैँर निर्वाचन आयोगको सूचना पछ्याउँदै बस्ने कुरा पनि भए। अहिले पनि निर्वाचनमा उम्मेदवार बन्नेहरूको आम बुझाइ खर्च विवरण सार्वजनिक गर्नु भनेको निर्वाचन आयोगसमक्ष आफ्नो विवरण पेश गर्नु भन्ने छ।

यदि उम्मेदवारले आफ्नै खर्च विवरण सार्वजनिक गर्नु भनेको आयोगमा खर्च विवरण बुझाउनु मात्र होइन भने निर्वाचन आयोगले यस्तो कुरा निर्वाचनको ४ महिना पछाडि होइन, चुनाव अगाडि नै आफ्नो निर्देशिका मार्फत सबैलाई जानकारी गराउनुपर्दथ्यो।

उम्मेदवारले खर्च सार्वजनिक गर्ने कुरा लाई निर्वाचन आयोगले बदनियत राखेर पैसा असुल्ने औजार बनाएको छ। होइन भने, आयोगले कुनै पनि उम्मेदवारलाई यो प्रक्रियाको बारेमा सुनिचित गर्ने काम जिम्मेवारीपूर्वक गरेको देखिँदैन। उदाहरणको लागि, आयोगको असल निवत हुन्थ्यो भने, उसले चुनाव अगाडि वा चुनाव सकिने भित्रिकै सहज ढंगको सार्वजनिक सूचना निकाल्न सक्थ्यो। निर्वाचन महल्लको बेसामा सूचना पनि प्रभावकारी हुन्थ्यो।

आयोगले हेरेक उम्मेदवारलाई आफ्नो निर्वाचन खर्चको सम्बन्धमा निर्देशिका मार्फत भन्न सक्थ्यो; तिमीहरूले आफ्नो निर्वाचन क्षेत्रमा खर्च सार्वजनिक गर, त्यसको मुजुक्का उठाउ

पदम सुन्दरस

दलित ज्ञानलाई ज्ञानै नमान्ने जगत व्यवस्थामा अग्रगण्य समाजका औपचारिक ढंगले दलित सवालमा अध्ययन-अनुसन्धानको इतिहास धेरै लामो हुने सक्छ। जोगेश शम्श र शम्शको पहुँच थियो, उनीहरूले नै ज्ञान उत्पादन र राज्य संरचनामा एकाधिकार कायम राख्नु स्वाभाविक नै थियो।

नेपाली समाजमा ज्ञान उत्पादनमा ब्राह्मण समुदायको बर्चस्व नभै होइन। ज्ञान उत्पादनका औपचारिक र अनौपचारिक संरचनामा दलित समुदायको निरन्तरको बलिष्ठता जम्झारा सुनित्र असमानता र विभेदको अलोचनान्तरक ज्ञान उत्पादन हुने सम्भावना रहेन। फलस्वरुप आम बुद्धिजीवी समुदायमा पनि नामो सम्बन्धम दलित तथा उपेक्षित समुदायप्रतिको द्वेषमा खासै भिन्नता आउन सकेन। राजनीतिक र सांस्कृतिक रूपमा बहिष्कृत दलित महा बुद्धिक रूपमा पनि लामो समयसम्म बहिष्कृत विषय बनिरह्यो।

ज्ञान उत्पादन र लेखनमा एउटै वर्ग-जात-लिंगको निरन्तरको बर्चस्वले दलित समुदायका बारेमा जे-जति सुझावौँ अध्ययन-अनुसन्धान भए, ती स्वाभाविक रूपमै यस्ता समुदायमाथि चालो र भिन्नारो भने बर्चस्वशाली समुदायप्रतिको द्वेषी स्वीकृता मात्र भन्नुभयो। दलित ज्ञान उत्पादनको इतिहास यहाँ पनि सुझावौँ चरणमा गैरदलित समुदायका व्यक्तित्वहरूबाटै यस कार्यको सुरुवात भएको देखिन्छ।

२००८ सालदेखि मात्रै अन्य जातका सङ्घ दलित समुदायका बालबालिकाले पनि सार्वजनिक शिक्षासुझावमा पढ्ने सुविधा भएको सन्दर्भमा यसअघि दलित समुदायबाट ज्ञान उत्पादनमा सक्रिय उपस्थिति हुन सक्नुन स्वाभाविक थियो। तर, २०२० सालको सेरोङ्गेबाट अघारो रोका र टीशार विवरकर्महरूबाट सुरु भएको दलित ज्ञान उत्पादनको बर्चस्व प्रयासले दलित लेखनमा बलियो जग बसाल्ने काम गर्‍यो। त्यसपछि दलित आन्दोलनको दोग्रो पुस्ताका यो पीढेकारणसहित रोज्नु बन्नी, रूपाम विवरकर्म, रामप्रसा दलित सवालले दलित ज्ञान उत्पादनमा बलियो अग्रार निर्माण गर्न काम गरे।

२०१४ सालको परिवर्तनपछि दलित समुदायका तर्फबाट ज्ञान उत्पादनका व्यक्तिगत प्रयासहरूले व्यापकता पाए। विभिन्न वर्ग-जात र लिंगका महा सुखर रूपमा उठे। यद्यपि, यसबीचका दलित लेखनले दलित गौरवको इतिहासलेबन्दा पनि जगतका अग्रारमा भएका हिंसा र बहिष्करणलाई बढी प्रभावितता दिए। यस्ता लेखनले अन्ततः दुःखी, दीनहीन, पीडित, अज्ञात र आफ्नो मुक्तिका लागि आफैँ बन्नु नसके समुदायका रूपमा गण्य निर्माण गरे। फलस्वरुप यस्ता लेखनले दलित समुदायलाई थप

सशक्त र हलक्षेपकारी बनाउन सकेन। दलित समाजमाथि ज्ञान उत्पादनको संर्गोत्त प्रयास भने २०६२/६३ सालको जनआन्दोलनसँगै सुरु भयो। यसको जस समाता फाउन्डेसन नामको नाफा वितरण नगर्ने कम्पनीलाई जन्दा। यही फाँटकारको नेतृत्वमा यो संस्थाले २०६६ सालदेखि दलित अधिकांशका लागि अनुसन्धान र नीतिगत अनुसन्धानलाई मुख्य प्राथमिकतामा राखेर काम सुरु गर्‍यो। यो अभियानमा मदन परिपार, डाक्टर डकान, सुभामा मानधर र सुभान दर्शन पनि जोडिए।

आजको दिनसम्म आउँदा आहुतिजस्ता होलहर प्राज्ञिक व्यक्तित्वहरूले दलित मुद्दालाई सम्बोधन नगरी नहुने प्राज्ञिक मुद्दाका रूपमा स्थापित गर्न मद्दत पुऱ्याएका छन्। दलित आन्दोलनमा प्रवृत्त सहभागी नभए पनि प्राज्ञिक कर्म गर्दै आएका दलित र गैरदलित समुदायका संगठित र कतिपय अगोष्ठिय युवाहरूले दलित सवाललाई विभिन्न कोणबाट बुझ्न र संगठित गर्नामा मद्दत पुऱ्याइरहेका छन्।

सहभागीताको प्रश्न
निजी स्तरमा सञ्चालित र सामाजिक विकासका क्षेत्रमा किशानी दलित नागरिक संस्थाहरूमाथि सहभागीताको प्रश्न निकै पेचिलो बन्दै गएको छ। यस्ता संस्थाहरूमा दलितप्रतिको एकै जात र लिंगका व्यक्तित्वहरूको सहभागीता, दलित महिलाहरूको न्यून सहभागीता, मधेशी दलितहरूको बलिष्ठता र यौनिक अल्पसंख्यक व्यक्तित्वहरूको पहिचान अहिलेका सन्दर्भमा मुख्य मुद्दाका रूपमा उठिरहेका छन्। दलित नागरिक संस्थाहरू दलित आन्दोलनको एक हिस्सा हुन्। यस हिस्साको दलित आन्दोलनको आन्तरिक लोकतन्त्राचेर पटक-पटक छलफल हुनुले यसलाई पक्कै पनि थप बलियो नै बनाउँछ।

दलित नागरिक संस्थाभित्रको सहभागीताबारे छलफल गर्दा मुख्यतः दुई पक्ष हेर्नुपर्ने हुन्छ। पहिलो, दलित समुदायप्रतिको विविधताका आधारमा मधेश, पहाड, महिला, अगुना भएका र यौनिक अल्पसंख्यकहरूको सहभागीताको प्रश्न। दोस्रो, दलित नागरिक संस्थाहरूमाथि गैरदलितहरूको सहभागीताको प्रश्न। दलित आन्दोलनमा दलितप्रतिको विविधताको प्रतिबिम्ब देखिनुपर्ना कसैको विमति छैन। यद्यपि, दलित आन्दोलन समावेशी भाव भन्ने निर्दमा दलित समुदायमाथिको राज्यसंरक्षित बहिष्करण र विभेद स्वीकार्य हुने सक्दैन। आन्दोलनलाई समावेशी बनाउनु, सबैको अपनत्व सुचना र सामको सामान्यता बढाउनु गर्नका लागि दलित आन्दोलन सबै प्रयासरत छ र यसका लागि समय पनि छ। यद्यपि, सहभागीताको प्रश्नमा आधारित भई दलित आन्दोलनलाई नै अपमानित गर्ने प्रयासबारे भने समय दलित आन्दोलन सचेत हुनुपर्छ।

त्यस्तै, केही समयदेखि गैरदलित समुदायप्रतिको एउटा समूहले दलित संस्थागत गैरदलितहरूको सहभागीताको पक्षपोषण र बकलात गर्दै आइरहेको छ। यो पक्षपोषण हलक्षेपकारी बरदासमा आइपुगको सबै दलित नागरिक संस्थाले महसुस गरेका छन्। दलित

आन्दोलन अहिले गैरदलित समुदायसँग सहकार्य गर्न चाहन्छ तर अहिलेको अवस्थामा दलित नागरिक संस्थाहरू र आन्दोलनमा गैरदलितको नेतृत्व हुनुपर्छ भने माध्य फलै: दलितप्रतिरोध छ। यस कार्यमा पहिल्लो समय उदात्तताको बलमा आन्दोलनप्रतिको केही दलितलाई मुडभिर लिने र दलित आन्दोलनलाई कहिल्यै एक हुन नदिने स्वार्थ समूह बलियोसँग लागेको देखिन्छ।

हजारौँ वर्षदेखि जात व्यवस्थाबिच्छेद संघर्ष गरिरहेका दलित समुदायहरू आफ्नो मुक्तिको बाटो आफैँ तय गर्ने सक्षम छन्। व्यक्तिगत सम्मान, आर्थिक लाभ र आफुलाई सामाजिक न्यायको पक्षपोषी देखाउने तर राजधानी जस्तो ठाउँमा दलित समुदायमाथि भएको विभेदबिच्छेद दलित आवाजलाई मिलाउनु पर्ने उलट हुने गैरदलित अभियानहरूबाट भने दलित आन्दोलन सचेत हुनुपर्छ।

ज्ञान उत्पादनमा अन्तररहित सहभागीताको प्रश्न र महिला तथा यौनिक अल्पसंख्यक समुदायको यस क्षेत्रमा न्यून उपस्थिति हाम्रा लागि पक्कै पनि मुख्य चुनौती हुन्। भएका सीमित प्राज्ञिक व्यक्तित्वहरूको तीव्र पलायन र यो समुदायबाट उठेका युवा प्राज्ञिक व्यक्तित्वहरूलाई गैरदलित प्राज्ञिकहरूले नजर अन्दाज गर्ने प्रवृत्ति पनि उल्लासको बन्दै गएको छ। केही समयमाथि आफुलाई दलितमाथि अग्र्यता र लेखकका रूपमा चिनाउँदै आएका एक निजी दलित प्राज्ञिक संस्थाका कर्मचारीले मिडियाको दुरुपयोग गर्दै आफु कार्यरत संस्थाका अध्यक्षको प्राज्ञिक क्षमतामाथि प्रश्न उठाएका थिए। यो एउटा उदाहरण मात्र हो। दलित समुदायका पढेलेखेका युवा र अग्रजहरूको ज्ञान र अनुभवलाई निषेध गर्ने प्रवृत्ति अज्ञात छ। यस्तो स्थिति आजन्तमा नेपालमा समाजविज्ञानमाथिको प्राज्ञिक अनुसन्धानको कसिलो इतिहास मात्र होइन, दलितको सवाललाई अन्य समुदायका मुद्दाका तुलनामा गौण मानिने प्रवृत्ति पनि मुख्य कारक रहेको छ। त्यसै गरी दलित समुदायको शिक्षामाथिको कमजोर पहुँच र 'जातवादी ज्ञानसत्ता विच्छेद वैकल्पिक ज्ञान निर्माणको पुर्यात' संगठित प्रयासको अभाव पनि हो। यसको दोष एकात्री रूपमा दलित आन्दोलनलाई मात्र दिनु न्यायसंगत होइन। यसले त बर 'पहिले दलितप्रतिको विभेद अन्त्य गर...' भन्ने पन्थायती भाषणलाई निरन्तरता दिन्छ।

वर्षदेखि अपमान र बहिष्करणमा परेको समुदायलाई थप अमान्यकरण गर्नका लागि जतामा आधारित राज्य संरचनालाई थप मद्दत पुऱ्याउँछ।

कानुनी रूपमै अखुट, पानी नचल्ने र माथिमा जात भन्ने राज्यले दमन र दहन गरि रोको समुदायमाथि प्राज्ञिक अनुसन्धान र लेखन हलसम पनि धेरै आशाजनक हुन सकेको दलित आन्दोलनले स्वीकार गर्नुपर्छ। यसका लागि वैकल्पिक विचार र थप संगठित प्रयत्न जरुरी छ। यद्यपि, यस्ता संगठित प्रयत्न बढि दिगो हुनुहुन, हामीले अहिलेदेखि सोच्नुपर्छ।

प्राज्ञिक संस्थाको टिप्पण

नेपालमा ज्ञान उत्पादनमा संलग्न प्राज्ञिक संस्थाहरूका लागि राज्यसत्ताबाट आर्थिक

दातु निकायबाट प्राप्त हुने झोतको सीमितता र संस्थाहरूको आन्तरिक किचलोका कारण दलित प्राज्ञिक संस्था र अन्य गैरसरकारी संस्थाहरूको दिगोपनको प्रश्न सधैँ उठ्ने गरेको छ।

सहयोगको अपेक्षा गर्न सकिने अवस्था छैन। सरकारी तवरबाट सञ्चालित प्राज्ञिक निकायहरूको अवस्थासमेत स्थायि छ। त्यस्ता निकायहरूमा दलित समुदायको गण्य सहभागीता छ। प्राज्ञिक प्रतिष्ठादेखि विश्वविद्यालयसम्म दलित समुदायको गण्य सहभागीता प्राप्त हुने स्रोतको सीमितता र संस्थाहरूको आन्तरिक किचलोका कारण दलित प्राज्ञिक संस्था र अन्य गैरसरकारी संस्थाहरूको दिगोपनको प्रश्न सधैँ उठ्ने गरेको छ।

दलित समुदायका सभ्यता आफैँले आर्थिक स्रोत जोडेर प्राप्त ज्ञान उत्पादन गर्न सक्ने वातावरण बनिरह्यो छैन। यस्तो अवस्थामा दातु निकायको भर पर्नुको विकल्प छैन। यद्यपि, दातु निकायबाट प्राप्त हुने स्रोतको सीमितता र संस्थाहरूको आन्तरिक किचलोका कारण दलित प्राज्ञिक संस्था र अन्य गैरसरकारी संस्थाहरूको दिगोपनको प्रश्न सधैँ उठ्ने गरेको छ।

दलित संस्थाहरूमा आन्तरिक किचलोका घटनाहरू पनि खासै लोभ होइन। दलित आन्दोलनमा दलित नागरिक संस्थाहरू गठन हुने र फुट्ने प्रवृत्ति पनि हो। यसअघि सन् १९९६ मा स्थापना भएको दलित गैरसरकारी संस्था स्थापनाको केही वर्षपछि प्राप्त स्रोत र साधन कसले परिचालन गर्ने भन्नेमा विवाद हुन गर्दै विभक्तित भएको थियो। त्यो विभाजनले दलित आन्दोलनलाई लामो समयसम्म प्रभाव पार्यो। आज पनि विभिन्न दलित नागरिक संस्थाभित्र फुट्नु न्याउने र दलित आन्दोलनलाई नै बन्दामा गराउने 'गिरोह' इन्ड सकिन्छ छन्। यस्ता कार्यामा दलित आन्दोलनसहित खासै चालो नभएका दलित र गैरदलित समुदायका केही स्वार्थ समूहको संलग्नता रहनुले यस प्रवृत्तिलाई गैर दलित समुदायलाई पनि अघर गरेको छ। यो मुख्यतः दलित सवाममा ज्ञान कर्म संरिरेकेका नागरिक संस्थाहरूलाई ज्ञान व्यवस्थापितरी ज्ञान उत्पादनमा जुनसुकै हातमाथि निषेध गर्ने प्रवृत्त हो। यसका लागि दलित समुदाय स्वयंले आन्दोलनलाई सामुदायिक, बलियो र स्वायत्तमा बनाउनु आफैँ साभिपुर्णपुनै आवश्यकता थोप भएको छ। अन्याय दलित प्राज्ञिक नागरिक संस्थाहरूको दिगोपन सधैँ जोगैयमा गिरिरेको छ।

(समाचार: ई-बालिपुर)

महत्त्वपूर्ण टेलिफोन नम्बरहरू	महत्त्वपूर्ण प्रहरी	एम्बुलेन्स सेवा
प्रहरी कन्सिल: १००	नेपाल रेडक्रस: ४२०७११, ९८४२४०२२९४२	
जिल्ला ट्राफिक: ४२०७९९	हेटौँडा अस्पताल: ४२०३०४	
बडा प्रहरी: ४२०७९९	परिवार नियोजन संघ: ४२०७९९, ४२०७९९००	
पशुपतिनगर इलाका: ४२०७९९	महानरी रेडक्रस: ९८४१०४८२१	
पाल्पा इलाका: ६२०४४७	छतिवन रेडक्रस: ९८६९२२९११	
महानरी इलाका: ९८४२०९०१६१	श्रीमफेदी रेडक्रस: ६२०६९९	
इलाका फायरवादी: ९९१९९०	पातुङ रेडक्रस: ९८१४००७७७७	
इलाका भीमफेदी: ९९१४६२	बडबाराही रेडक्रस: ९८४१०४८२१	
इलाका टिपन: ९८४२२९९३८२१	सदरमाडी अस्पताल: ७७४२४७०, ९८४१०१११४	
चौकोटोल चौकी: ९७४२२४२४००१	बसामाडी एम्बुलेन्स: ९८४२२४७७७	
चिसाल चौकी: ९९२०००	बासना सङ्घ: १०१	
चौडा चौकी: ९८४२०००२९०४	बाल हेमन्तसङ्घ नेपाल: १०६	
नेवारपानी चौकी: ९७४२०००२९९१	महोती सेवास: ४२१०४०	
फाल्गु चौकी: ९८४२०१३३९६	अपाङ्ग बाल अस्पताल: ९८४२२९९४४४	
परमपेखारी चौकी: ९८४०९९७७७९	सार्वजनिक हिराको लागि: राजाकुरा राष्त्रिय थैके	

भोलिको पात्रो	
भोलि वि.सं. २०८० साउन १८ गते बिहीवार ३ अषाढ २०२३। द्वितीय, अधिकांश श्रावण कृष्णपक्ष।	
अन्तमा ११५३ ने.सं.। सुबोध ४:२२, सुबोध ६:४०।	

आजको सशिफल			
मेघ	शत्रु बुद्धि	तुला	साहेदारीकार्यमा सफलता
बुध	भाष्यबाट सन्तोष	बुधियक	वैदेशिक कार्यमा अवरोध
शुक्र	श्रमभार बढाने खिन्नता	घनु	सम्पत्तिबाट लाभ
मङ्गल	अनावश्यक झंझट	मङ्गल	मानसिक कार्यमा मन
शुभ	गृहकलहमा बुद्धि	बुध	मानसमाथि मानस
कन्या	आफन्तमा मनोमानस्य	शुभ	आर्थिक हानी

